

บทที่ 2

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน การใช้บัตร โอนเงินอัตโนมัติ (ATM) และการใช้บัตรสมาร์ตการ์ด ไทยพาณิชย์เท่าที่สามารถรวบรวมได้มีดังนี้

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน

เนื่องจากการใช้บัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์ เป็นการใช้จ่ายเงินอย่างหนึ่งของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังนั้น จึงมีทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมการใช้เงินของประชาชนในระบบ เศรษฐกิจไว้ ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีเงินตราและวิวัฒนาการของเงินตรา

เดช กาญจนางกูร (2536) ได้อธิบายถึงความหมายของเงินตรา บทบาทของเงินตรา และวิวัฒนาการของเงินตราไว้ ดังนี้

สำหรับคำถามที่ว่าเงิน คือ อะไรนั้นสามารถตอบได้ว่า เงินคือ อะไรก็ได้ที่คนทุกคน ในสังคมยอมรับให้เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ดังนั้นเงินจึงนับว่ามีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคลและระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม ทั้งนี้เพราะถ้าปริมาณเงินที่หมุนเวียนใน ระบบเศรษฐกิจมีมากเกินไปก็จะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และถ้าระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินหมุน เวียนน้อยเกินไปก็จะก่อให้เกิดภาวะเงินฝืด ดังนั้น ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจจึงควรมี อย่างพอเหมาะพอสมกับมูลค่าของกิจกรรมเศรษฐกิจ จึงจะทำให้กลไกราคาทำหน้าที่ในการจัดสรร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งหน้าที่ในทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของเงินต้องมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) การที่เงินทำ หน้าที่เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนได้ดี เนื่องจากเงินเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายในสังคมยอมรับ ทำให้ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว จนทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิด การเจริญเติบโต และทำให้บุคคลในระบบเศรษฐกิจมีโอกาสเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ได้อย่าง เต็มที่ (Freedom of Choice) กล่าวคือบุคคลที่มีเงินย่อมสามารถเลือกซื้อหาสินค้าและบริการชนิดใด ๆ และเมื่อไหร่ก็ได้

2. ทำหน้าที่เป็นมาตรฐานในการวัดมูลค่าและเป็นหน่วยในทางบัญชี (Standard of Value and Unit of Account) เนื่องจากสินค้าและบริการต่างชนิดกัน ย่อมมีหน่วยวัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นการยุ่งยากไม่น้อยในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการซึ่งกันและกัน เงินสามารถใช้เป็นมาตรฐานในการวัดค่าของสิ่งของได้เช่นเดียวกันกับไม้บรรทัดหรือตราชั่ง การวัดค่าของสินค้าและบริการออกมาเป็นตัวเลขเราเรียกว่า “การกำหนดราคา” ซึ่งจะช่วยให้สามารถเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าและบริการชนิดต่างๆ ได้โดยสะดวก นอกจากนี้เงินยังเป็นหน่วยแสดงมูลค่าทางบัญชีได้เป็นอย่างดีอีกด้วย เนื่องจากยอดต่าง ๆ ในทางบัญชี เช่น สินทรัพย์ หนี้สิน เงินทุน รายได้ และรายจ่าย ต่างก็แสดงมูลค่าออกมาเป็นตัวเลขทั้งสิ้น

3. ทำหน้าที่เป็นคลังในการรักษามูลค่า (Store of Value) เงินจะต้องมีอำนาจในการแลกเปลี่ยนหรือมีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) อยู่ในตัวของมันเองอย่างคงที่ตลอดเวลาหรือไม่เสื่อมค่าด้วย การที่เงินมีค่าคงที่หรือไม่เสื่อมค่านั้น ย่อมทำให้บุคคลสามารถเก็บรักษาเงินเอาไว้ซื้อหาสินค้าและบริการในเวลาที่ต้องการเมื่อไหร่ก็ได้ นอกจากนี้เงินยังถือว่าเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง และเนื่องจากบุคคลในสังคมมักมีการครอบครองทรัพย์สินประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมากหลายชนิด ดังนั้นหากบุคคลเปลี่ยนทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นตัวเลขแล้วเก็บรักษาเอาไว้ก็จะมีมูลค่าคงตัวอยู่ตลอดไป

4. ทำหน้าที่เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ภายหลัง (Standard of Deferred Payment) บุคคลในสังคมมักมีการกู้ยืมทรัพย์สินกันอยู่เสมอ และการซื้อขายสินค้าและบริการในปัจจุบันก็มักจะเป็นไปในลักษณะของการให้สินเชื่อกันมากขึ้นตามลำดับ การทำสัญญาหนี้สินส่วนใหญ่จะมีการเรียกร้องให้มีการชำระหนี้สินภายหลัง การจ่ายเงินในอนาคตในลักษณะอื่น ๆ ก็มักมีการจ่ายเป็นตัวเลขเช่นเดียวกัน การที่เงินจะทำหน้าที่นี้ได้ดี ก็ต่อเมื่อเงินจะต้องมีค่าคงที่เท่านั้น มิฉะนั้นแล้วก็จะก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ขึ้นได้

สำหรับวิวัฒนาการของเงินนั้น ในยุคแรก ๆ ของการใช้เงินนั้นจะเริ่มต้นจากการใช้สิ่งของ หรือสินค้าบางอย่างที่มีค่ามาใช้เป็นเงิน (Commodity Money) ดังนั้นในระยะต่อมาจึงมีการนำโลหะบางอย่างที่มีค่า เช่น โลหะเงินและโลหะทองคำมาใช้เป็นเงิน (Metallic Money) แทน ดังนั้นจึงมีการใช้เงินเหรียญตั้งแต่นั้นมา เงินเหรียญในระยะแรกจะเป็นเงินเหรียญที่มีค่าเต็มตัว (Full – bodies Coins) กล่าวคือค่าที่เป็นเงินจะมีค่าเท่ากับมูลค่าของโลหะที่ใช้ทำเหรียญนั้น ๆ ต่อมาเนื่องจากโลหะที่มีค่าโดยเฉพาะโลหะทองคำเป็นสิ่งที่หายาก มีราคาแพงและไม่สะดวกในการผลิตตลอดจนไม่สะดวกในการพกพา ดังนั้น สังคมจึงเริ่มมีวิวัฒนาการโดยหันมาเป็นการใช้เงินกระดาษแทน

เงินกระดาษ (Paper Money) มีวิวัฒนาการมาจากใบรับฝากเงินของพวกเขาช่างทองในสมัยโบราณ ดังนั้นพวกเขาช่างทองจึงกลายมาเป็นนายธนาคาร และใบรับฝากโลหะเงินหรือทองคำจึงกลายเป็นบัตรธนาคารหรือธนบัตร (Bank – note) บัตรธนาคารนี้สามารถนำไปแลกเปลี่ยนโลหะที่มีค่าคืนมาได้ตามจำนวนที่ปรากฏในใบรับฝาก (บัตรธนาคาร) บัตรธนาคารหรือเงินชนิดนี้เรียกว่าบัตรแทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัว (Representative Full – bodies Money) ปัจจุบันการออกธนบัตรหรือบัตรธนาคารชนิดนี้รัฐบาลหรือธนาคารกลางเป็นผู้ออกแต่เพียงผู้เดียว และเป็นเพียงธนบัตรที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (Legal Tender) แต่ไม่มีมูลค่าเต็มตัว และไม่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนโลหะที่มีค่าคืนได้ เงินที่แลกเปลี่ยนโลหะที่มีค่าคืนไม่ได้นี้เรียกว่า “เงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย” (Fiat Money or Currency) วิวัฒนาการของเงินในรูปแบบต่อมาคือ เงินฝากเพื่อเรียกหรือเงินฝากกระแสรายวันในระบบธนาคารพาณิชย์ (Demand Deposit) หรือเรียกว่า เช็ค (Check)

จากวิวัฒนาการของเงินตามที่กล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าเงินที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปในประเทศต่างๆ ในปัจจุบันได้วิวัฒนาการจากเงินที่แท้จริงหรือเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวมาเป็นเงินเครดิต (Credit Money) กล่าวคือเงินเครดิต หมายถึง เงินที่มีมูลค่าในตัวสูงกว่ามูลค่าของวัตถุที่นำมาใช้ทำเป็นเงิน เงินเครดิตมีอยู่ 3 ชนิด คือ เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และเงินฝากเพื่อเรียก (Demand Deposit) หรือเช็ค (Check) อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินใดที่จะถือว่าเป็นเงินตรา นั้น นอกจากจะเป็นทรัพย์สินที่สามารถเก็บรักษามูลค่าไว้ได้อย่างสมบูรณ์ (Store of Value) แล้ว ยังจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) ได้อย่างสมบูรณ์ หรือเป็นทรัพย์สินที่มีสภาพคล่องสูงที่สุด (Highly Liquidity) อีกด้วย แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วยังมีทรัพย์สินบางอย่างถึงแม้จะสามารถเก็บรักษามูลค่าไว้ได้อย่างสมบูรณ์ก็ตาม แต่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นเราจึงเรียกทรัพย์สินดังกล่าวว่า “ทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายเงิน” (Near Money) ซึ่งได้แก่เงินฝากประจำ เงินฝากสะสมทรัพย์ ตัวเงิน หุ่น หุ่นกู่ และพันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีทรัพย์สินบางอย่างที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนได้ชั่วคราว แต่ไม่สามารถเก็บรักษามูลค่าไว้ได้ เราเรียกว่า “ทรัพย์สินที่ทดแทนเงิน” (Money Substitutes) เช่น บัตรเครดิต บัตรเอทีเอ็ม และบัตรสมาร์ตการ์ด เป็นต้น

ดังนั้น วิวัฒนาการของเงินจึงต้องดำเนินต่อไปในลักษณะของการแสวงหาระบบการโอนเงินในรูปแบบอื่นที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าและเสียค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่า ประกอบกับในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์เงินเจริญก้าวหน้าไปเป็นอันมาก ดังนั้นจึงได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการโอนเงินที่เรียกว่า “การโอนเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยอัตโนมัติ”

(Electronic Funds Transfer System : EFTS) จนทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาไปอีกระดับหนึ่ง และอาจกลายเป็นสังคมที่มีการเลิกใช้เช็ค (Checkless Society) ไปเลยก็ได้

ระบบ EFTS เท่าที่มีการทดลองปฏิบัติอยู่ในขณะนี้มียู่ 3 ประเภท คือ

1. ระบบโอนเงินโดยอัตโนมัติ (Automated Teller Machine : ATM)

ATM คือ เครื่องจักรอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ประเภทหนึ่งที่มีลักษณะการทำงานคล้ายเครื่องเทอร์มินัล (Terminal) ที่ติดตั้งไว้ตามสาขาของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าของธนาคารในรายการต่าง ๆ ดังนี้

- การถอนเงินสด (Cash Withdrawal Function) ลูกค้าของธนาคารสามารถถอนเงินสดจากบัญชีเงินฝากของตนได้ทุกประเภทที่ต้องการ
- การฝากเงิน (Deposit Function) สามารถทำการฝากเงินเข้าบัญชีของลูกค้าได้ทุกประเภท
- การโอนเงิน (Transfer Money Function) สามารถทำการ โอนเงินระหว่างบัญชีเงินฝากของลูกค้าที่มีอยู่กับธนาคาร
- การชำระเงิน (Payment Function) สามารถหักบัญชีเงินฝากทุกประเภทของลูกค้าเพื่อชำระค่าใช้จ่ายต่างๆ หรือลูกค้าจะชำระค่าใช้จ่ายด้วยเงินสดผ่านเครื่อง ATM ก็ได้
- สอบถามยอดเงินในบัญชีเงินฝากทุกประเภท

2. ระบบการโอนเงิน ณ จุดขาย (Point – of Sale System : POS)

ระบบ POS นี้ อาศัยคอมพิวเตอร์ระบบออนไลน์ (On Line) ลูกค้าสามารถโอนเงินฝากของตนในธนาคารให้แก่ผู้ขายสินค้าได้ทันที ตามปกติระบบ POS จะติดตั้งตามซูเปอร์มาร์เก็ต หรือ ณ จุดขายต่าง ๆ ในกรณีที่ธนาคารของลูกค้าเป็นคนละแห่งกับธนาคารของผู้ขายก็สามารถเชื่อมต่อโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์จากศูนย์ (Switching and Processing Center : SPC) ได้

3. ระบบหักบัญชีโดยอัตโนมัติ (Automated Clearing House : ACH)

ระบบหักบัญชีโดยอัตโนมัติในปัจจุบัน โดยหลักการแล้วคล้ายกับการหักกลบหนี้กันระหว่างธนาคารกับธนาคารด้วยตนเอง ซึ่งการหักกลบหนี้กันระหว่างธนาคารกับธนาคารใน

ลักษณะเดิมนั้นเป็นการหักบัญชีโดยระบบเช็ค (ใช้กระดาษ) ซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ระบบ ACH นี้ จะเป็นการหักกลบหนี้โดยสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยแถบแม่เหล็ก

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าระบบ ACH ใช้ประโยชน์ในการหักกลบหนี้และบันทึกรายการหักกลบหนี้ระหว่างธนาคารซึ่งกันและกัน ส่วนระบบ ATM และ POS นั้น ใช้ประโยชน์ในการถอนเงินระหว่าง ลูกหนี้กับเจ้าหนี้ของคุณได้อย่างสะดวกรวดเร็วเป็นสำคัญ

2.1.1 ทฤษฎีอุปสงค์ต่อการถือเงิน

เดวิด กานูจางกูร (2539) ได้กล่าวถึงทฤษฎีอุปสงค์ต่อการถือเงินของ จอห์น เมนาดเคนส์ (John Maynard Keynes) ว่า บุคคลหรือหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจต้องการถือเงินสดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. **ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวัน (Transaction Demand for money)** ในด้านประชาชนหรือผู้บริโภคจะถือเงินประเภทนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ และระยะเวลาที่จะจ่ายเงินงวดใหม่ กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีรายได้มาก และระยะเวลาจ่ายเงินแต่ละงวดห่างกันมาก ปริมาณเงินที่ต้องการถือไว้ใช้จ่ายประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าพักผ่อน และอื่นๆ ก็จะมาก เพราะเมื่อมีรายได้มากแล้วความต้องการในการซื้อหาสินค้าหรือบริการก็ย่อมมากขึ้นด้วย ในทำนองเดียวกันหน่วยธุรกิจจะเก็บเงินไว้ใช้จ่ายประจำวันมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับขนาด และปริมาณการซื้อขายของหน่วยธุรกิจนั้น ๆ

2. **ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money)** การถือเงินประเภทนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ ภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนโอกาสที่จะพึงบริการทางสังคมจากรัฐบาล กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงหรือมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนมากก็จะเก็บเงินประเภทนี้ไว้มาก

3. **ต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for money)** การถือเงินประเภทนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบัน และการคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในอนาคต เช่น ถ้าประชาชนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคตเขาจะถือเงินไว้เป็นจำนวนมากเพื่อรอซื้อหลักทรัพย์เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นต่อไปอีก โดยหวังจะหากำไรจากการขายหลักทรัพย์เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง กรณีตรงกันข้ามถ้าประชาชนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตจะต่ำลงกว่าปัจจุบัน เขาจะพยายามปล่อยเงินออกไปโดยการซื้อหลักทรัพย์ต่าง ๆ (ถือเงินสดไว้ให้น้อย) เพื่อหวังกำไรจากการขายหลักทรัพย์เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลงต่อไปอีก ที่เป็นเช่นนี้เพราะในประเทศที่

ตลาดซื้อขายหลักทรัพย์เจริญก้าวหน้ามาก ประชาชนจำนวนหนึ่งจะหารายได้จากการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าอุปสงค์ต่อการถือเงินทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วยอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวัน อุปสงค์ต่อการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร ในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง สำหรับอุปสงค์ต่อการถือเงินสองประเภทแรกขึ้นอยู่กับรายได้เป็นสำคัญ ซึ่งในระยะสั้นเราถือว่าระดับรายได้ของประชาชนคงที่ ดังนั้นอุปสงค์ต่อการถือเงินสองประเภทแรก จึงมีระดับคงที่ตามไปด้วย ส่วนอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไรในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง จะมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผันกับระดับอัตราดอกเบี้ย

2..1.3 ทฤษฎีความต้องการถือเงินเพื่อการใช้จ่ายประจำวัน

รศนา สายคณิต (2536) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการถือเงินเพื่อการใช้จ่ายประจำวันตามแนวความคิดของวิลเลียม โบว์มอล (William Baumol) และเจมส์ โทบิน (James Tobin) ไว้ว่า ผู้บริโภคหรือผู้ผลิตจะต้องถือเงินไว้เป็นเงินคงคลังเก็บไว้เป็นสต็อกจำนวนหนึ่ง เพื่อที่จะสามารถนำออกมาใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้ทันทีที่ต้องการ การที่จะถือเงินไว้เป็นสต็อกจำนวนมากน้อยแค่ไหนนั้นบุคคลจะต้องเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนของการถือเงิน และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการไม่ถือเงิน นั่นคือ ฟังก์ชันของความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายประจำวันคือ

$$M_1 = k(y, r, b)$$

โดย M_1 = ความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายประจำวัน

y = ระดับรายได้

r = อัตราดอกเบี้ย

b = อัตราค่านายหน้า (ค่าธรรมเนียมรายปี)

ความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายประจำวัน (M_1) มีความสัมพันธ์กับ r และ b ในเชิงลบ และมีความสัมพันธ์กับ y ในเชิงบวก นั่นคือ บุคคลจะจัดสรรระหว่างการถือเงินกับสินทรัพย์ใหม่ หากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมรายปี จะมีผลทำให้อุปสงค์ต่อเงินเพื่อการใช้จ่ายลดลง

2..1.4 บัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์

ยูพเรศ แคนวังกิม และ พัชรี คงโกมลสกุล (2539) ได้ศึกษาเรื่องบัตรพลาสติกไว้ ดังนี้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 มนุษย์ได้รู้จักการใช้บัตรพลาสติก โดยเริ่มจากการใช้เพื่อเป็นสื่อในการแสดงรับรองฐานะทางการเงินของบุคคล จากนั้นบัตรพลาสติกก็ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และกลายเป็นมาตรฐานของบัตรต่าง ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นบัตรเครดิต บัตรประชาชน บัตรแทนตัวโดยสาร และบัตรสมาชิกต่าง ๆ

บัตรพลาสติกแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บัตรเครดิต และบัตรเดบิต ประเทศไทยเริ่มรู้จักบัตรพลาสติกในรูปของบัตรเครดิตครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยบริษัทไดเนอร์สคลับ (ประเทศไทย) จำกัด เปิดดำเนินการบัตรเครดิตในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักธุรกิจสมาชิกที่นิยมการท่องเที่ยวและการเดินทางระหว่างประเทศ หลังจากนั้น พ.ศ. 2515 ได้มีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ไทย ภายใต้ชื่อ “ บัตรเครดิตอเนกประสงค์ ” โดยเริ่มให้บริการแก่สมาชิกผู้ถือบัตรภายในประเทศ โดยความร่วมมือของธนาคารกสิกรไทย และธนาคารศรีนคร ต่อมาธนาคารพาณิชย์ไทยต่าง ๆ ได้แยกตัวออกมาเปิดบริการบัตรเครดิตของตนเอง

จากความสำเร็จในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ประกอบกับการขยายตัวของบัตรเครดิตต่างประเทศ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยต่างออกบัตรเครดิตของตนเอง เป็นเหตุให้ธุรกิจบัตรเครดิตเติบโตอย่างรวดเร็ว และปริมาณของบัตรก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะเดียวกันธนาคารต่าง ๆ ก็มีการออกบัตรเดบิตหรือบัตรเงินสด แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร บัตรเครดิตได้รับความนิยมมากกว่า แต่เนื่องจากบัตรเครดิตมีปัญหาในเรื่องการปลอมแปลงบัตร ผู้ถือบัตรขาดวินัยในการชำระหนี้ ประกอบกับธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการกำหนดคุณสมบัติของผู้ถือบัตรเครดิต เพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้ออันเนื่องจากการใช้จ่ายเงินเกินตัว ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงหันมาให้ความสนใจต่อการชำระหนี้เงินอื่น ๆ เช่น บัตรเดบิตหรือบัตรเงินสดอีกครั้งหนึ่ง

ประเภทของบัตรพลาสติก

บัตรพลาสติก แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ บัตรเครดิต และบัตรเดบิต

1. บัตรเครดิต (Credit Card) หมายถึง บัตรเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดซึ่งผู้ออกบัตรออกให้แก่ผู้ถือบัตรและได้มีการบันทึกข้อมูลไว้ ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข หรือสัญลักษณ์อื่นใด ทั้งนี้จะมีกำหนดเวลาการใช้ไว้ด้วยหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้ผู้ถือบัตรใช้ชำระหนี้หรือบริการ รวมทั้งใช้ในการเบิกถอนเงิน

ผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตรเครดิตชำระเงินค่าสินค้าและบริการได้ โดยไม่ต้องมีเงินสดเหลืออยู่ในบัญชีขณะที่ใช้บัตร จนกว่าจะครบกำหนดระยะเวลาตามที่ตกลงกับผู้ถือบัตร นอกจากนี้สามารถใช้บัตรประกอบกับรหัสประจำบัตรเบิกถอนเงินสดจากเครื่อง ATM หรือจากสาขาของธนาคารโดยไม่เกินกว่าวงเงินที่ธนาคารกำหนดไว้

บัตรเครดิตพิจารณาตามสถาบันผู้ถือบัตร ได้ดังนี้

1.1 บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ (Bank Card)

1.1.1 บัตรเครดิตในประเทศ (Local Card) ธนาคารผู้ถือบัตรจะสร้างระบบ และดำเนินงานของตนเองขึ้นภายในประเทศ บัตรเครดิตประเภทนี้จะออกโดยธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เช่น บัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ กรุงเทพ ไทยพาณิชย์ และชาวจีนนคร (ประกอบด้วย 6 ธนาคาร คือ ทหารไทย , สหธนาคาร , ศรีนคร , นครหลวงไทย , มหานคร , กรุงเทพฯพาณิชย์การ) ผู้ถือบัตรสามารถจะใช้บัตรได้ภายในประเทศเท่านั้น

1.1.2 บัตรเครดิตต่างประเทศ (International Card) คือบัตรที่สถาบันผู้ถือบัตรมีสำนักงานสาขาทั่วโลก หรือตัวแทนควบคุมหลายประเทศ ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ จะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสถาบันดังกล่าว โดยเป็นตัวแทนออกบัตรและตัวแทนรับบัตร ผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตรนี้ได้ทั่วโลก เช่น บัตรวีซ่า บัตรมาสเตอร์ บัตรโคเนอรัส และบัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส (Amex) เป็นต้น

1.2 บัตรเครดิตที่ธนาคารออกร่วมกับสถาบันธุรกิจ (Affinity Card)

เป็นบัตรเครดิตที่ผู้ถือบัตรได้ชำระค่าสินค้าและบริการได้เหมือนกับบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์เพียงแต่มีการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ แก่ผู้ถือบัตร ในการนำบัตรไปซื้อสินค้าและบริการที่ร้านค้าผู้ร่วมออกบัตร เช่น การให้ส่วนลด การให้คะแนนสะสมเพื่อนำไปซื้อสินค้าและบริการ บัตรประเภทนี้ เช่น ธนาคารออกบัตรเครดิตร่วมกับห้างสรรพสินค้า โรงแรม บริษัทรถยนต์ บริษัทประกันภัย และปั้มน้ำมัน

1.3 บัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัท (Company Card)

เป็นบัตรเครดิตที่บริษัท ห้างร้านเป็นผู้ถือบัตรให้กับลูกค้า เพื่อซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากร้านค้า หรือกลุ่มธุรกิจที่เป็นผู้ร่วมให้บริการด้วย กลุ่มเป้าหมายของผู้ถือบัตรคือลูกค้าประจำของห้างร้านที่มีการจับจ่ายสินค้า โดยมีเงื่อนไขในการให้เครดิตเหมือนกับบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เพียงแต่การแจ้งหนี้บริษัทเป็นผู้จัดทำแทนที่จะเป็นธนาคาร และการชำระ

เงินก็กระทำโดยการตัดบัญชีธนาคารตามที่ผู้ถือบัตรแจ้งไว้ เช่นบัตรเครดิตที่ออกโดยห้างสรรพสินค้า เซ็นทรัล โรบินสัน โซโก้ โรงแรม โรงพยาบาล และภัตตราคาร เป็นต้น

2. บัตรเดบิต (Debit Card) เป็นบัตรเงินสดชนิดหนึ่งยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก มีลักษณะเหมือนบัตร ATM เช่น ฝากเงิน ถอนเงิน ชำระค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา แต่บัตรเงินสดนี้มีลักษณะพิเศษมากกว่าตรงที่สามารถใช้ชำระค่าสินค้าและบริการได้ ผู้ถือบัตรถูกตัดเงินในบัญชีทันทีที่ซื้อสินค้า (Point of Sale หรือ POS) (ผู้ถือบัตรต้องมีเงินคงเหลืออยู่ในบัญชี ไม่มีระยะเวลาเรียกเก็บเงินเหมือนบัตรเครดิต) โดยใช้ผ่านเครื่องรูดบัตรเรียกว่า EDC.(Electronic Data Capture) ผู้ถือบัตรไม่ต้องไปถอนเงินสดจากตู้ ATM เพื่อมาชำระค่าสินค้าและบริการอีกต่อหนึ่ง ทำให้ได้รับความสะดวก และปลอดภัยจากการพกเงินสดติดตัวจำนวนมาก นอกจากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ จะเป็นผู้ออกบัตรแล้ว ยังมีการออกบัตรร่วมกับสถาบันธุรกิจต่าง ๆ เช่น ร่วมกับร้านหนังสือ และยังมีธนาคารพาณิชย์บางแห่งได้ติดต่อกับบริษัทวีซ่าอินเตอร์เนชั่นแนล เข้าร่วมระบบอินเตอร์ลิงค์ (Interlink) และบริษัทมาสเตอร์การ์ด อินเตอร์เนชั่นแนล เข้าร่วมมาสเตอร์ (Maestro) เพื่อให้บริการใช้บัตรเดบิตระหว่างประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีบัตรพลาสติกอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “ สمارท์การ์ด ” (Smart Card) เป็นบัตรที่มีขนาดเท่ากับบัตรเครดิตและบัตร ATM แต่มีเทคโนโลยีที่สูงกว่าแถบแม่เหล็กที่ใช้ในปัจจุบันเป็นระบบที่ป้องกันการทุจริตได้ดีกว่า มีการใช้ไมโครชิพ (Microchip) หรือ ชิพ (Chip) ฝังแทนแถบแม่เหล็ก ซึ่งเป็นหน่วยเก็บข้อมูลสามารถประมวลผลและอนุมัติวงเงินเองได้ โดยไม่ต้องผ่านศูนย์ข้อมูลกลางอย่างบัตรเครดิตและบัตร ATM ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางหลายวงการ โดยรวมทุกอย่างไว้ในบัตรเดียวกัน เช่น เป็นบัตร ATM บัตรเงินสด (กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์) บัตรประจำตัว เป็นต้น

บัตรสมาร์ทการ์ด (Smart Card) เป็นบัตรพลาสติกที่ใช้วงจรรีเลย์ทรอนิกส์ขนาดประมาณหัวไม้จิก ซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้หน้าสัมผัสขนาดเท่าปลายหัวแม่มือ ซึ่งวงจรรีเลย์ทรอนิกส์จะทำหน้าที่ติดต่อกับอุปกรณ์ภายนอก โดยผ่านหน้าสัมผัส วงจรรีเลย์ทรอนิกส์ดังกล่าวสามารถทำงานในการเก็บข้อมูล ประมวลผล และบางวงจรสามารถทำการถอดและเข้ารหัส มีการอ่านข้อมูลที่ซับซ้อนทำให้ยากแก่การปลอมแปลง มีความปลอดภัยในด้านของข้อมูล มีธนาคารบางแห่งจัดทำและวางระบบโดยรวมคุณสมบัติของบัตร 4 ประเภทไว้ด้วยกัน คือ บัตรเครดิตวีซ่า บัตรเครดิต บัตรเอทีเอ็ม และบัตรเงินสด

สมาร์ทการ์ด (Smart Card) ในรูปของบัตรเงินสด คือบัตรที่ผู้ซื้อบัตรต้องจ่ายเงินก่อน (Prepaid Card) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บัตรที่เติมวงเงินไม่ได้ (Memory Card) คือ บัตรที่มีวงจรรบรรจุหน่วยความจำหรือข้อมูล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างจำกัด มูลค่าเงินในบัตรจะลดลงไปเรื่อย ๆ เมื่อนำไปใช้ซื้อสินค้าและ/หรือบริการ เช่น บัตรโทรศัพท์ บัตรชมภาพยนตร์ บัตรรถโดยสาร

2. บัตรที่เติมวงเงินได้ (Electronic Purse) เมื่อใช้บัตรซื้อสินค้าและบริการมูลค่าเงินในบัตรจะลดลงเช่นเดียวกับบัตรที่เติมวงเงินไม่ได้ (Memory Card) แต่บัตรประเภทนี้สามารถเติมจำนวนเงินลงไปใหม่ได้เรื่อย ๆ เป็นกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ออกบัตรจะต้องติดตั้งเครื่องเติมเงินตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือบัตร

บัตรที่มีมูลค่าเงินบรรจุอยู่สามารถไปใช้จ่ายชำระค่าสินค้า และบริการเช่นเดียวกับเงินสด เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านหนังสือ จะมีเครื่อง E.D.C ตรวจสอบยอดในบัตรและจำนวนเงินจะถูกหักออกจากบัตร ไปเก็บไว้ที่อุปกรณ์ของร้านผู้ขายสินค้าหรือบริการทันที โดยไม่ต้องขออนุมัติลงเงินจากธนาคารอีก ส่วนการโอนเงินจากธนาคารไปร้านค้าทำได้เช่นเดียวกับการ โอนยอดเงินบัตรเครดิตเข้าบัญชีร้านค้าโดยตรง

นอกจากบัตรสมาร์ทการ์ดที่ออกโดยธนาคารแล้ว ยังมีอีกหลายธุรกิจที่นำสมาร์ทการ์ดมาใช้ได้ โดยไม่ต้องอิงกับธนาคาร เช่น สมาร์ทการ์ดที่ออกโดยการทางพิเศษเพื่อชำระค่าทางด่วน บัตรที่ออกโดยองค์การโทรศัพท์เพื่อชำระค่าโทรศัพท์ และยังมีการออกบัตรร่วมกับสถาบันธุรกิจต่าง ๆ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ที่ผ่านมามีองค์กรสถาบันการเงินต่าง ๆ มีการพัฒนาการออกบัตรสมาร์ทการ์ด เพื่อใช้ประโยชน์ในลักษณะงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นใช้เป็นบัตรประจำตัว บัตรเพื่อชำระเงิน สำหรับประเทศไทยเทคโนโลยีนี้ได้นำมาใช้บริการรถไมโครบัสในรูปของไมโครแคช (Micro Cash Card) เพื่อนำมาใช้ชำระค่าโดยสารแทนเงินสด โดยได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นได้นำเข้ามาใช้ในระบบธนาคาร โดยมีธนาคารพาณิชย์ของไทย 2 ธนาคาร คือ ธนาคารไทยทนุ และธนาคารไทยพาณิชย์ ที่ได้เริ่มนำระบบนี้เข้ามาใช้ในประเทศไทย

โดยธนาคารไทยพาณิชย์ได้เริ่มโครงการ SCB Club ซึ่งมี 350 บริษัทอยู่ในโครงการ แต่ได้เกิดปัญหาว่า จะใช้ระบบการชำระเงินแบบไหนมาใช้ในการทำธุรกรรมระหว่างร้านค้าต่าง ๆ คิ จึงได้นำสมาร์ทการ์ดมาใช้ โดยผู้ใช้สามารถฝากเงินในบัญชีประเภทใหม่ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ได้จัดขึ้น

บริการ ซึ่งบัญชีจะมีทั้งส่วนที่เป็นเงินสดใช้ซื้อสินค้าทั่วไป และส่วนที่เป็นสมาร์ตการ์ดจะหักบัญชีจากยอดซื้อสินค้าที่ใช้ไป ซึ่งมีหลักการเหมือนกับบัตรเอทีเอ็ม

ในส่วนของสถาบันการศึกษา ธนาคารไทยพาณิชย์ได้ร่วมมือกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อร่วมกันจัดทำ “ระบบลงทะเบียนผ่านอินเทอร์เน็ตและบัตรประจำตัวสมาร์ตการ์ดของนักศึกษา” ในปี พ.ศ. 2540 และได้ขยายไปสู่มหาวิทยาลัยแห่งอื่น ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งได้เริ่มโครงการ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2542

บัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์ เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่ใช้ทดแทนเงิน หรือเป็นลักษณะของการใช้เงินอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นบริการใหม่ของธนาคารไทยพาณิชย์ โดยมีรูปแบบของบริการด้านอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูล และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการเงิน พร้อมทั้งเพิ่มความปลอดภัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถือบัตร โดยมีลักษณะของบัตรเป็นบัตรพลาสติกขนาดเท่ากับบัตรบริการเงินด่วนเอทีเอ็ม (ATM) มีไมโครชิป (Microprocessor Chip) ติดหรือฝังบนบัตร ซึ่งในส่วนของไมโครชิปจะมีหน่วยความจำคล้ายกับเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กสำหรับเก็บข้อมูลและสามารถประมวลผล ทำให้ยากแก่การปลอมแปลงบัตรและมีความปลอดภัยทางการเงิน โดยก่อนที่จะนำบัตรไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการที่ร้านค้า ผู้ถือบัตรจะต้องทำการเติมเงินลงในกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ก่อน จากนั้นจึงค่อยนำไปชำระค่าสินค้าและบริการที่ร้านค้าที่มีสัญลักษณ์ SCB Smart Card

ชนิดของบัตร แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. บัตรที่ธนาคารเป็นผู้ออกบัตร เป็นบัตรที่ธนาคารออกให้ลูกค้าของธนาคาร ทั้งแบบที่มีรูปติดบนบัตร และแบบที่ไม่มีรูปติดบนบัตร
2. บัตรที่ธนาคารออกร่วมกับบริษัทหรือนิติบุคคล โดยใช้เป็นบัตรที่ธนาคารออก ร่วมกับบริษัทหรือนิติบุคคล โดยใช้เป็นบัตรประจำตัวของพนักงาน หรือ บัตรประจำตัวของนักศึกษา หรือ บัตรประจำตัวของเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษา เป็นต้น

ประเภทของบัตร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บัตรเงิน เป็นบัตรที่มีรูปหรือไม่มีรูปบนบัตรก็ได้ วงเงินในการใช้บัตรเอทีเอ็ม (ATM) สามารถทำรายการถอนเงินได้สูงถึง 20,000 บาทต่อวัน ที่เครื่อง ATM ของทุกธนาคารทั่วประเทศ ส่วนวงเงินการใช้ของกระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ สามารถทำรายการชำระค่าสินค้า/บริการได้สูงถึงวันละ 20,000 บาทต่อวัน

2. บัตรทอง เป็นบัตรที่มีรูปสติ๊กเกอร์บัตรเท่านั้น วงเงินในการใช้บัตร ATM สามารถทำรายการถอนเงินได้สูงถึง 50,000 บาทต่อวันที่เครื่อง ATM ของทุกธนาคารทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถทำรายการการถอนเงินที่เครื่อง ATM ในต่างประเทศที่มีสัญลักษณ์ Maestro และ Cirrus ส่วนวงเงินการใช้ของกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำรายการชำระค่าสินค้าและบริการได้สูงถึง 20,000 บาทต่อวัน

สิทธิประโยชน์ของผู้ถือบัตร

1. เป็นบัตรส่วนบุคคลใช้เป็นบัตรประจำตัวของพนักงานบริษัท หรือนิติบุคคล เช่น บัตรประจำตัวพนักงานบริษัท, บัตรนักศึกษา เป็นต้น
2. เป็นบัตร ATM สามารถทำรายการถอนเงินจากเครื่อง ATM ของทุกธนาคารทั่วประเทศ และยังสามารถใช้ถอนเงินกับเครื่อง ATM ในต่างประเทศที่มีสัญลักษณ์ Maestro และ Cirrus ได้อีกด้วย
3. เป็นกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ใช้ในการชำระค่าสินค้าและบริการที่ร้านค้าที่มีสัญลักษณ์ SCB Smart Card
4. เป็นบัตรส่วนลด และสะสมคะแนน ใช้เป็นบัตรส่วนลดทันที สำหรับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ และใช้เป็นบัตรสะสมคะแนนเมื่อชำระค่าสินค้าและบริการ โดยใช้บัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์ที่ร้านค้าที่มีสัญลักษณ์ SCB Smart Card

สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีบัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์ สามารถใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. บัตรส่วนบุคคล (Personal information I.D.) เช่น บัตรประจำตัวนักศึกษา บัตรห้องสมุด บัตรประจำตัวสมาชิกชมรม และองค์การต่างๆของมหาวิทยาลัย
2. บัตรบริการเงินด่วนเอทีเอ็ม เบิก-ถอนเงินจากเครื่องเอทีเอ็มของทุกธนาคารทั่วประเทศ และสามารถชำระสินค้าและบริการด้วยบัตรเอทีเอ็ม
3. กระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Purse) ใช้ในการชำระค่าลงทะเบียน ค่าปรับห้องสมุด ค่า สินค้าและบริการต่างๆตามร้านค้าที่มีเครื่องหมาย SCB Smart Card
4. บัตรส่วนลดจากร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ เช่น รับส่วนลด 20 % เมื่อแสดงบัตรเพื่อชำระเงิน และสะสมคะแนน (Bonus Point) จากการซื้อสินค้าหรือทำรายการที่หน่วยงานกำหนด

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บัตรสมาชิกการ์ดไทยพาณิชย์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

วิรัตน์ กำไร (2539) ได้ศึกษาถึง การใช้บริการเอทีเอ็มของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้บริการเอทีเอ็ม และปัญหาในการใช้บริการเอทีเอ็ม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากการศึกษาค้นคว้า นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่วนใหญ่ใช้บัตรเอทีเอ็มเพียง 1 บัตรเป็นบัตรเอทีเอ็มชนิดธรรมดา นักศึกษาใช้บริการเอทีเอ็มของธนาคารไทยพาณิชย์บ่อยที่สุดเนื่องจากบัตรเอทีเอ็มสามารถใช้เป็นประจำตัวนักศึกษาได้ด้วย ความสะดวกรวดเร็วในการบริการเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่นักศึกษาใช้บริการเอทีเอ็มแทนการฝาก/ถอนหน้าเคาน์เตอร์ รองลงมาคือสามารถให้บริการนอกเวลาทำการ นักศึกษาใช้บริการจากตู้เอทีเอ็มของธนาคารไทยพาณิชย์บริเวณสาขาย่อยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่บ่อยที่สุด และนิยมใช้บริการจากตู้เอทีเอ็มประมาณเดือนละ 4-6 ครั้ง และมักใช้บริการจากตู้เอทีเอ็ม ในช่วงปลายเดือนหรือต้นเดือน ช่วงเวลา 18.01-20.00 น. โดยถอนเงินครั้งละ 100-500 บาท บริการที่นักศึกษานิยมใช้คือ บริการถอนเงิน นอกจากนี้ พบว่า นักศึกษาใช้บัตรเอทีเอ็มชำระค่าลงทะเบียนเรียน เคยมอบบัตรเอทีเอ็ม และบอกรหัสเอทีเอ็มแก่บุคคลในครอบครัว นักศึกษาแต่ละระดับ ใช้บริการเอทีเอ็ม แตกต่างกันได้แก่ ด้านจำนวนบัตรเอทีเอ็มที่ใช้ ที่ตั้งของตู้เอทีเอ็มที่ นักศึกษาใช้บริการ จำนวนเงินที่ถอนจากตู้เอทีเอ็มเฉลี่ยต่อครั้ง ความถี่ของการใช้บริการ และช่วงเวลาที่นิยมใช้ ส่วนการให้บริการที่ไม่แตกต่างกันได้แก่ ธนาคารที่นักศึกษาใช้บริการเอทีเอ็มบ่อยที่สุด เหตุผลสำคัญในการใช้บริการเอทีเอ็มช่วงเวลาในแต่ละวันที่นิยมใช้บริการ และประเภทบริการที่ใช้จากตู้เอทีเอ็ม ส่วนนักศึกษาระดับชั้นปี ใช้บริการเอทีเอ็มแตกต่างกัน ได้แก่ ที่ตั้งของตู้เอทีเอ็มที่นักศึกษาใช้บริการ จำนวนเงินที่ถอนจากตู้เอทีเอ็มเฉลี่ยต่อครั้ง และช่วงเวลาที่นิยมใช้บริการ ส่วนการให้บริการที่ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ จำนวนบัตรเอทีเอ็มที่ใช้ ธนาคารที่นักศึกษาใช้บริการเอทีเอ็มบ่อยที่สุด ความถี่ของการใช้บริการ ช่วงเวลาในแต่ละวันที่นิยมใช้บริการ และประเภทบริการที่ใช้จากตู้เอทีเอ็ม สำหรับปัญหาในการใช้บริการเอทีเอ็มของนักศึกษาที่พบมากที่สุด และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ตู้เอทีเอ็มปิดบริการบ่อย รองลงมาได้แก่ มีผู้มาใช้บริการมากทำให้ต้องเสียเวลาคอยนาน นอกจากนี้ นักศึกษายังพบปัญหาในการใช้บริการเอทีเอ็ม เช่น กระดาษสติปแจ้งยอดหมด จำนวนตู้เอทีเอ็มมีไม่พอกับความต้องการใช้ ค่าธรรมเนียมในการใช้ต่างธนาคารแพง เงินในตู้เอทีเอ็มหมดในขณะที่รอคิว ใช้เวลาในการทำบัตรนาน เป็นต้น

คำริ ถิมมหาคณ (2540) ได้ศึกษาถึง การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของระบบบริการจ่ายเงินผ่านเครื่องอัตโนมัติของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้กรณีศึกษาของธนาคารเอเซีย จำกัด (มหาชน) จำนวน 9 สาขาในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ในการให้บริการจ่ายเงินผ่านเครื่องอัตโนมัติของ 9 สาขานั้น มีต้นทุนคงที่เท่ากับ 585,626.03 บาทต่อเดือน ในขณะที่ต้นทุนผันแปรมีค่าเท่ากับ 133,038.20 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นต้นทุนในการจ่ายเงินผ่านเครื่องอัตโนมัติเท่ากับ 7.70 บาทต่อรายการ การวิเคราะห์ผลได้ พบว่า การนำเงินคงเหลือในบัญชีของลูกค้าไปหาผลประโยชน์ซึ่งเป็นวิธีสร้างรายได้ให้ธนาคารนั้น สามารถทำได้มากกว่ารายได้จากค่าธรรมเนียม โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 78 ของรายได้รวม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาผลได้จากการลงทุนพบว่า มีระยะเวลาคืนทุนภายใน 12 ปี 9 เดือน มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกเท่ากับ 45.79 ล้านบาท มีอัตราผลตอบแทนของการลงทุนคิดเห็นร้อยละ 29.72 และมีอัตราส่วนของผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.39 นอกเหนือไปจากรายได้ในรูปตัวเงินแล้ว การให้บริการจ่ายเงินผ่านเครื่องอัตโนมัติเป็นบริการที่มีผลได้ในการสร้างภาพพจน์และสร้างบริการต่อเนื่องให้กับธนาคารด้วย ส่วนการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนนั้น พบว่า ณ ระดับที่ทำให้ธนาคารมีรายได้จากเครื่องอัตโนมัติเท่ากับ 24,012 รายต่อเดือน หรือใช้เวลา 4 ปี จึงจะคุ้มทุน แต่ถ้าหากธนาคารนำเงินคงเหลือในบัญชีลูกค้าไปหาผลประโยชน์โดยการปล่อยกู้จะช่วยให้ธนาคารมีรายได้ และบรรลุถึงจุดคุ้มทุนได้เร็วมากขึ้น ดังนั้นผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าการลงทุนในธุรกิจให้บริการจ่ายเงินผ่านเครื่องอัตโนมัติของธนาคารเอเซียทั้ง 9 สาขา เป็นธุรกิจที่ ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับการลงทุน

ปริญญา เลาหกุล (2536) ได้ศึกษาในเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้บริการเงินค้ำของตู้เอทีเอ็มของธนาคารไทยพาณิชย์ จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้บริการเงินค้ำของตู้เอทีเอ็มของธนาคารไทยพาณิชย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.39 จะใช้บัตรเอทีเอ็มประมาณ 1-3 ครั้ง ร้อยละ 32.09 ใช้บัตรประมาณ 4-6 ครั้ง สาเหตุของการใช้บัตรเอทีเอ็มเนื่องจากได้รับเงินเดือนผ่านธนาคาร ใช้บริการของธนาคารเป็นประจำ และเชื่อมั่นในการให้บริการของธนาคาร และไม่เคยประสบปัญหาในการใช้บัตร ส่วนจำนวนเงินที่ถอนแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 1,001 - 2,000 บาทมากที่สุด ปัญหาในการใช้บัตรเอทีเอ็ม ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็มขัดข้อง หรือปิดบริการบ่อย ๆ มีผู้ให้บริการมากเสียเวลาคอยนาน ไม่มีที่จอดรถและเครื่องเอทีเอ็มตั้งอยู่ห่างไกลทำให้ไม่สะดวก และสิ่งที่ธนาคารไทยพาณิชย์ควรปรับปรุงคือ ติดตั้งเครื่องเอทีเอ็มในจุดที่สะดวกต่อการใช้

บริการ ควรขยายเวลาในการให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ควรเพิ่มวงเงินในการถอนต่อวัน โดยให้มากกว่า 10,000 บาทต่อวัน

ยุทธพร ศานต์วงศ์ และพัชรี คงโกมลสถกุล (2539) ได้ศึกษาเรื่องบัตรพลาสติกในปัจจุบันพบว่า แนวโน้มที่จะมีการพัฒนาสื่อการชำระเงินประเภทนี้ให้แพร่หลายต่อไปในอนาคต ทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศ ทางธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีบทบาทสำคัญที่จะประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาสื่อการชำระเงินประเภทนี้ ให้มีต้นทุนต่ำมีการประหยัดในการใช้ทรัพยากร เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสถาบันการเงินผู้ออกบัตรพลาสติก ขจัดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากำหนดมาตรฐานของระบบประสานเครือข่าย (network) ต่าง ๆ ให้เป็นเครือข่ายเดียวกันผลักดันให้มีการก่อตั้ง EDC.POOL โดยมีส่วนงานต่าง ๆ ในธนาคารแห่งประเทศไทย อาทิ เช่น ฝ่ายระบบการชำระเงิน ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ฝ่ายกำกับและพัฒนาสถาบันการเงิน และฝ่ายกฎหมาย ร่วมกันศึกษาตามแผนงานการพัฒนาสื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์รายย่อยให้แพร่หลาย

จากผลงานวิจัยพฤติกรรมการใช้ และปัญหาการใช้บัตรเครดิตหรือบัตรเอทีเอ็ม (ATM) สามารถนำมาใช้ประกอบในการกำหนดแนวความคิดของการศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรสมาร์ตการ์ดไทยพาณิชย์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่